

Raný středověk

Časněslovanské období – „předhradištní“ (cca pol. 6. stol. – 600 / 650)

- příchod slovanského obyvatelstva
- keramika pražského typu
- žárový ritus
- Sámova říše (avarský kaganát)

Starohradištní období – předvelkomoravské (600 / 650 – 800)

- rozvoj keramiky – keramika středodunajské kulturní tradice
- vznik prvních hradisek
- ke konci přechod ke kostrovému ritu
- avarský kaganát

Středohradištní období – velkomoravské (cca 800 – 950)

- existence Velké Moravy
- velká hradiště – centra správy
- vliv křesťanství – církevní stavby
- rozvoj materiálního bohatství – keramika, šperkařství, ...

Mladohradištní období (cca 950 – 1200)

- přemyslovská expanze + polský zásah
- počáteční regrese ... postupná stabilizace
- malá hradiště, kostely

Pozdněhradištní období (cca 1200 – 1250) - přechod k VS

Konec středohradištního období – základní historický rámec

Bořivoj (cca 852/853 – cca 885/890)

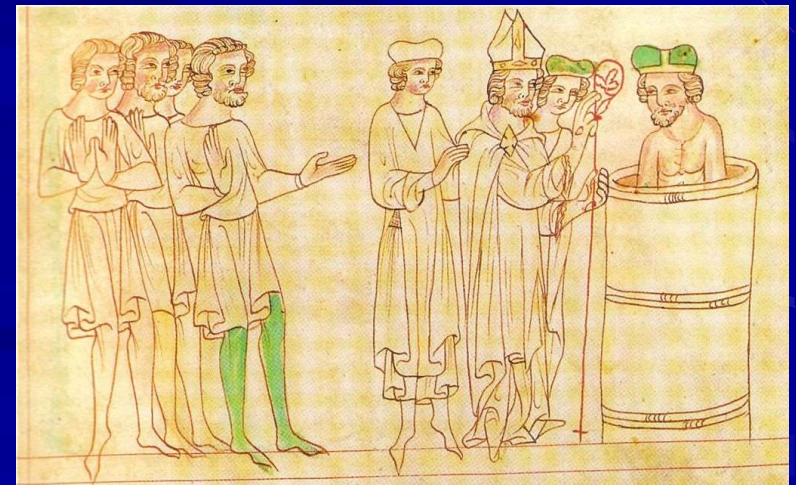
- 872 – bitva u Vltavy

*V měsíci květnu poslal proti moravským Slovanům Duryňky a Sasy. Poněvadž s sebou neměli krále a nechtěli být mezi sebou svorní, dali se před nepřáteli na útěk, a když ztratili velký počet svých [lidí], s hanbou se vrátili. Ba vypráví se, že některá hrabata byla na útěku ženičkami té země zbíta a kyji shazována s koní. Znovu byli někteří z Franků posláni na pomoc Karlomanovi proti uvedeným Slovanům, jiní byli určeni proti Čechům. Ti a **pět knížat** těchto jmen: **Svatoslav, Vitislav, Heriman, Spytimír, Mojslav, (Goriwei)**, která se s velkým množstvím lidu pokoušela rozpoutat válku, obrátili s pomocí boží na útěk. Jiné pobili a jiné zranili, někteří utonuli též v řece Vltavě, ti však, kdož mohli uniknout, uchýlili se do měst.*

Annales Fuldenses

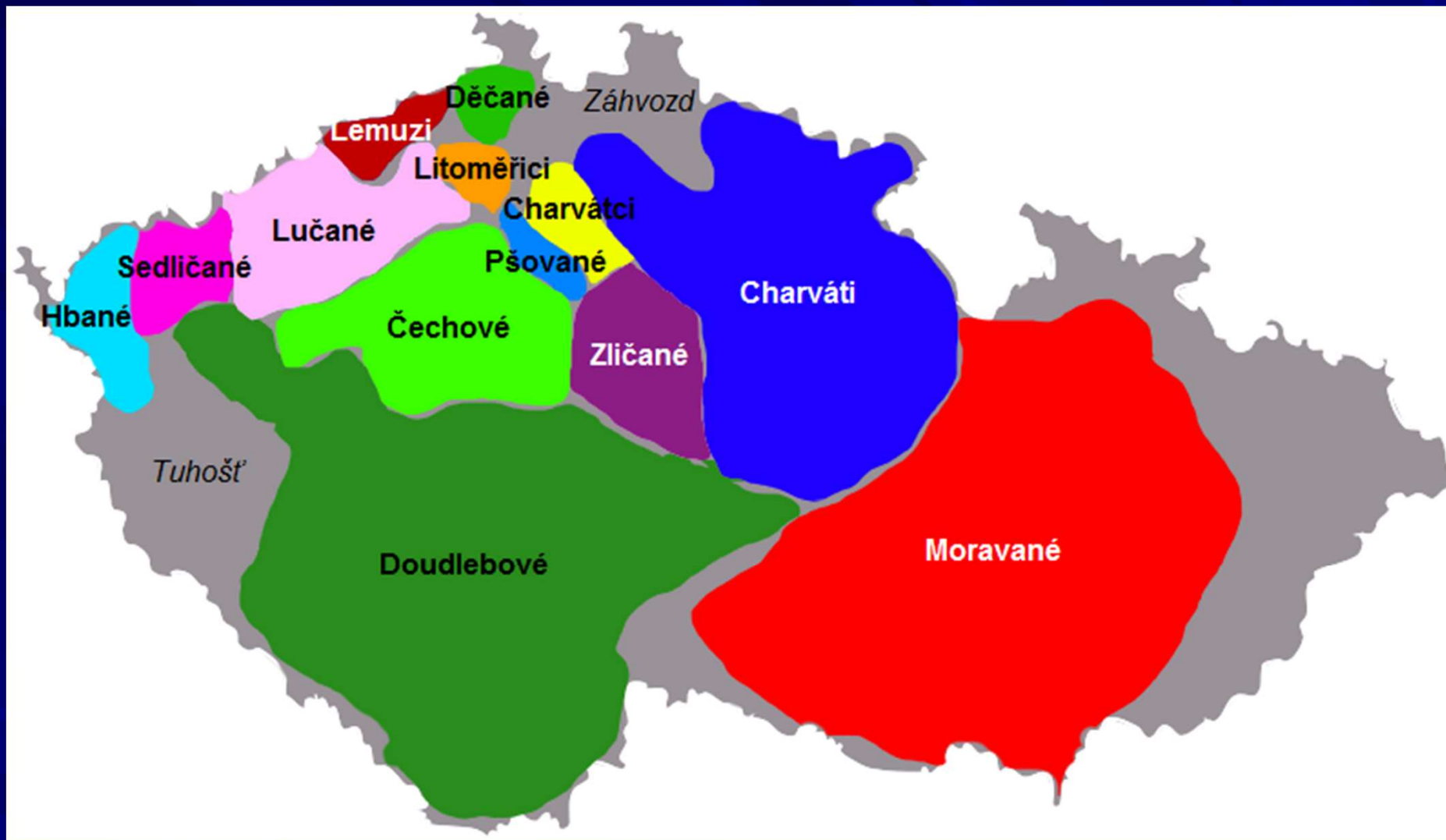
- cca 874 – manželka **Ludmila**
- 70.-80. léta 9. století – **křest od Metoděje**
- po návratu **povstání Stojmíra** (cca 883-885)
- **pův. sídlo Levý Hradec** (kostel sv. Klimenta)
- k doméně patřila asi i **Budeč**
- **přesun na Pražský hrad** (kostel Panny Marie)
- důvod – knížecí stolec a kultovní místo (Na Žiži)

Velislavova bible (1. pol. 14. století)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e8/Baptism_of_the_bohemian_duke_borivoj.jpg/1024px-Baptism_of_the_bohemian_duke_borivoj.jpg

Území Čech a Moravy v 9. století

Konec středohradištního období – základní historický rámec

Spytihněv I. (cca 875, vláda 894 – 905/915)

- orientace na říši, resp. Bavorsko (895 - podřídil se Arnulfovi s „Witizlou“)
- prstenec hradišť ve středních Čechách ... tj. počátek nového „státního systému“ (Třeštík, Lutovský)
- S - Mělník, SV - Stará Boleslav, JV – Lštěň, JZ – Tetín, SZ – Libušín + dřív. Budeč a Levý Hradec) + kostely
- opevňování Pražského hradu ... v podhradí tržiště ! na dálkové trase Z-V
- 897 – tlak Moravanů ... 900 – účast na výpravě proti Moravanům
- 906 a 908 – maďarské výpravy proti říši na pmoc Dalemincům (Glomačům)

Vratislav I. (vláda cca 915 – 921) ... „Witizla“ z roku 895 ?

- cca 906 – m. Drahomíra ze Stodor
- pokračování vývoje ... orientace na Bavorsko
- pokračující maďarské nájezdy ? (do říše)
- cca 920 – založení baziliky sv. Jiří
- po jeho smrti vnitřní krize ... neploletí synové ... 921 vražda sv. Ludmily

Nájezdy Maďarů v 10. století

Konec středohradištního období – základní historický rámec

sv. Václav (vláda 925 – 929/**935**)

- zpočátku regentská vláda ...
- konflikt s **kouřimským knížetem** (Radslavem ?)
- přesun moci ve Východofranské říši z Bavor do Saska ...
- 929 - **konflikt a podrobení se Jindřichu Ptáčníkovi**
- cca 930 – rotunda sv. Víta
- **bratrovražda ve Staré Boleslavi**

Iluminace Gumpoldovy legendy z poč. 14. stol.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/87/Zab%C3%B3jstvo_Wac%C5%82awa.JPG/1024px-Zab%C3%B3jstvo_Wac%C5%82awa.JPG

Přemyslovská hradiště ve stř. Čechách za svatého Václava

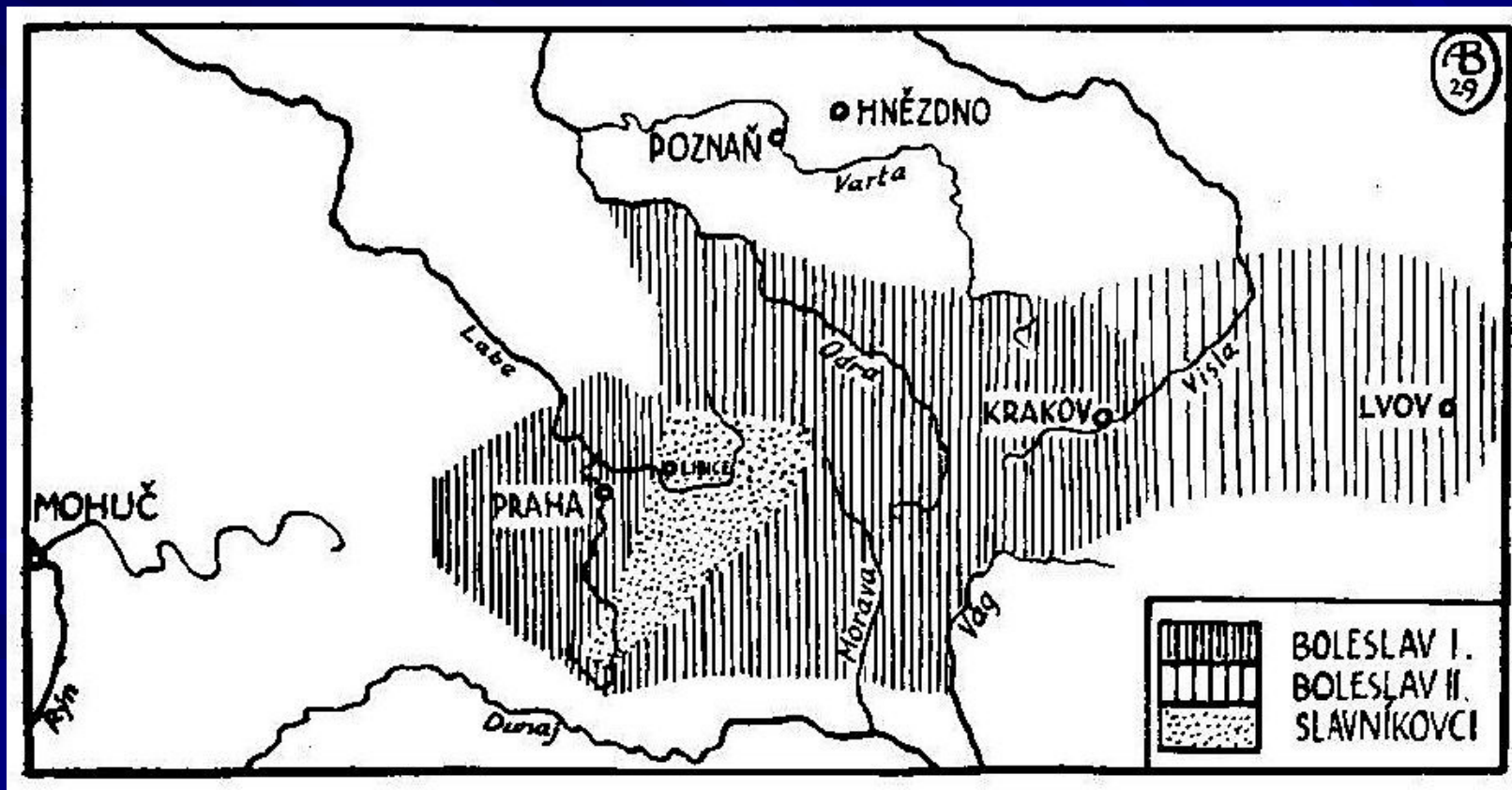

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/cd/P%C5%99emyslovsk%C3%A1_hradi%C5%A1t%C4%9B_za_V%C3%A1clava.svg/800px-P%C5%99emyslovsk%C3%A1_hradi%C5%A1t%C4%9B_za_V%C3%A1clava.svg.png

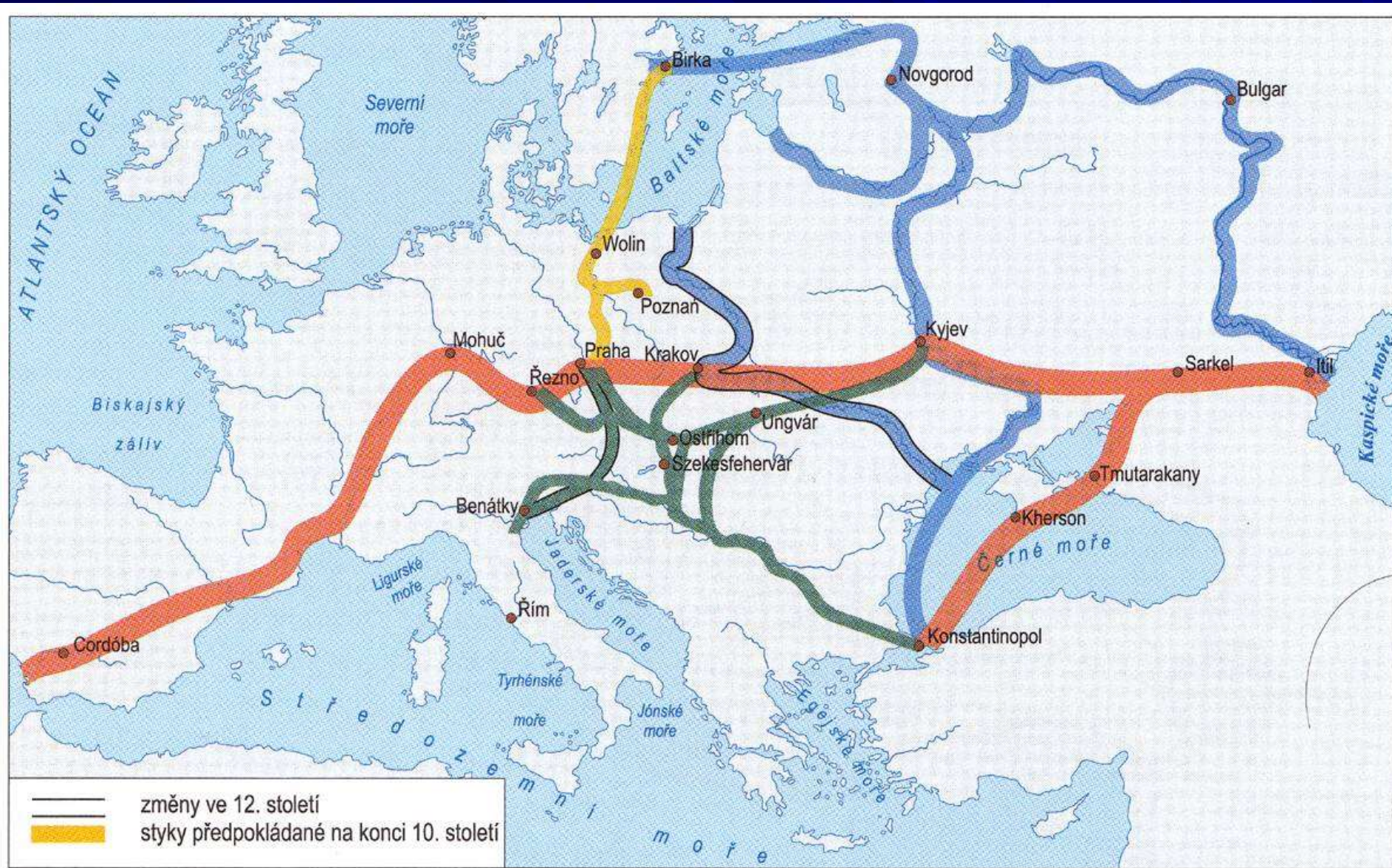
Počátky mladohradištního období – základní historický rámec

Boleslav I. (vláda 935 – 967/972)

- 14 let odboj vůči Otovi I. kvůli tributu – **saská válka** (likvidace okolních hradišť - Ae)
- **expanze** na (sev.) **Moravu**, **do Slezska** a na Krakovsko
- 955 – účast Čechů v bitvě na Lechu
- 965 – dcera Doubravka provdána za polského Měška I.
- budování **hradské soustavy** (**kasteláni**) - založil Žatec, Plzeň a Kouřim

Dálkové komunikace v 10. století až 12. stol.

Počátky mladohradištního období – základní historický rámec

Boleslav II. (vláda 967/972 – 999)

- přetrvávající vláda nad **Moravu, Slezskem, Krakovskem a Červenými hrady** ?
- 973 – **pražské biskupství** (podřízeno Mohuči) ... b. Dětmar ... **982 Vojtěch**
- 992 – edikt pro Vojtěcha (povolení rozlučovat manželství mezi příbuznými, stavět kostely a vybírat desátky, ...)
- 70. léta – **první klášter v Čechách** - u sv. Jiří (abatyše Mlada – sestra B II.)
- 993 - první **mužský klášter v Břevnově**
- **995 – přepadení Slavníkovců** na Libici nad Cidlinou
- 999 – klášter **sv. Jana na Ostrově u Davle**
- **manželky**: neznámá ? (Boleslav III.), Adiva ? (Jaromír a Oldřich) a **Emma „Regina“**

Denár Boleslava II. (ethelredský typ)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/52/Denar_Boleslav2_1.jpg

Titulní list
Wolfenbütteleseho
kodexu s
vyobrazením **kněžny
Emmy** klanějící se
svatému Václavovi a
Ježíši Kristu.

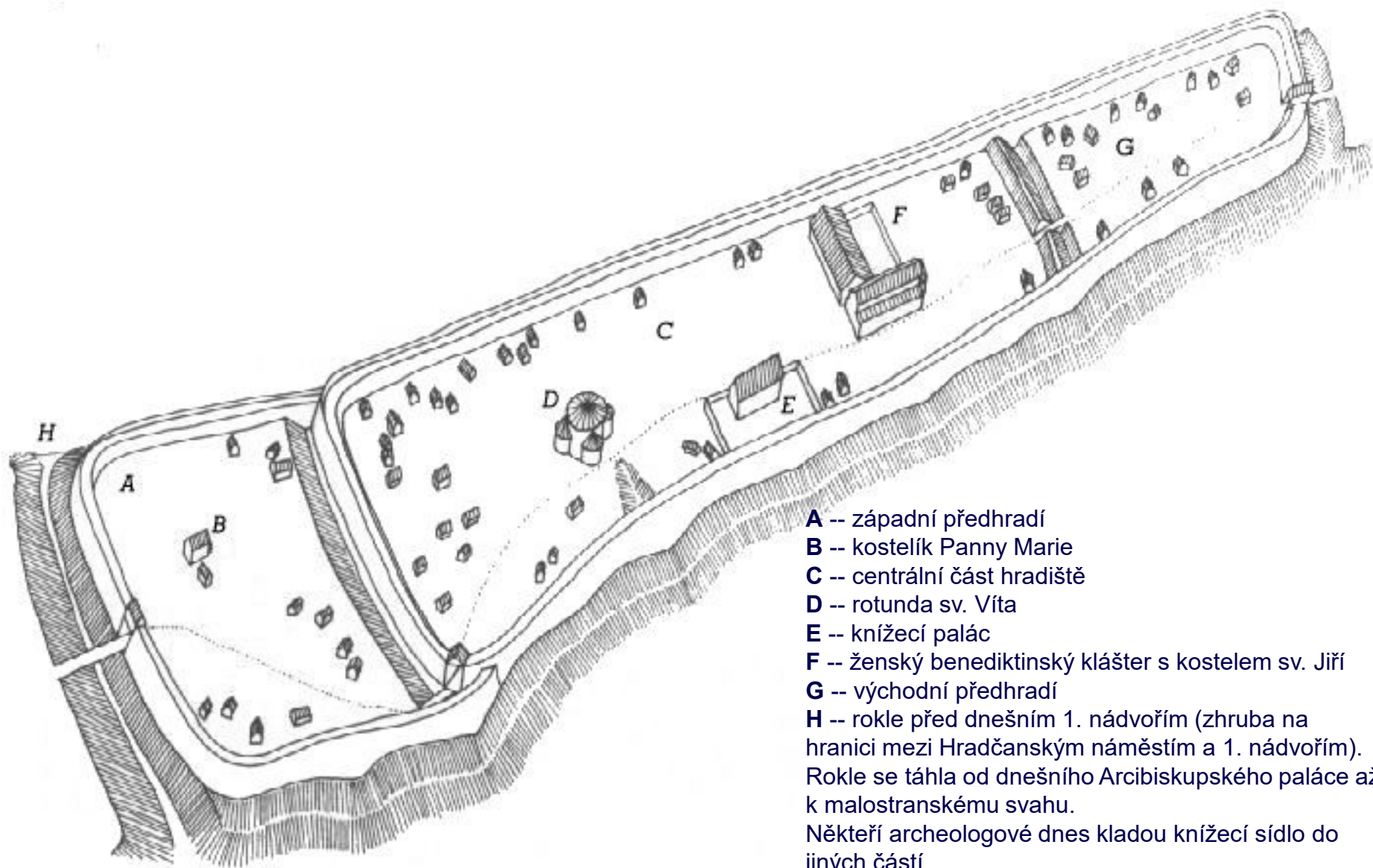
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a9/Emma_and_Wenceslaus-Gumpold_manuscript.jpg

Rozsah panství Boleslava II.

Praha na konci 10. století

Pražský hrad na konci 10. stol.

Krise českého státu na přelomu 10./11. století

Boleslav III. Ryšavý (vláda 999 – 1002)

- 1001 – kastrace a útěk Jaromíra do Bavorska
- 1002 – povstání Vršovců ... Boleslav III. uprchl k Jindřichu Nordgavskému ... pak do Polska k Boleslavu Chrabrému
- 1002/3 – dosazen **Vladivoj** (obdržel Čechy v léno od Jindřicha II.)
- 1003 – **Jaromír** s podporou Jindřicha II.
- 1003 – dosazen **Boleslav III.** ... **vraždění Vršovců** ... povstání ... oslepení ... žalář
- 1003/4 – **Boleslav Chrabrý** vpadl do Čech ... vypuzen bratry s podporou Jindřicha II.
- 1004-1012 – **Jaromír** ... podporoval Jindřicha II proti Boleslavu Chrabrému
- 1012-1033 – **Oldřich**
  - 1014 – 2. vraždění Vršovců
  - 1015-1017 – tažení na Moravu
  - do roku 1031 – dobyl Moravu (správce Břetislav)
  - 1024 – přijal Čechy v léno o Konráda II.
  - 1032 – zal. Sázavský klášter (opat poustevník Prokop a slovanská liturgie)
  - 1033 – zajat císařem
- 1033-1034 – **Jaromír** (smrt 1035)
- 1034 – **Oldřich** (Jaromír oslepen) ... Jaromír se vzdal ve prospěch Břetislava

Břetislav I. (1034 – 1055)

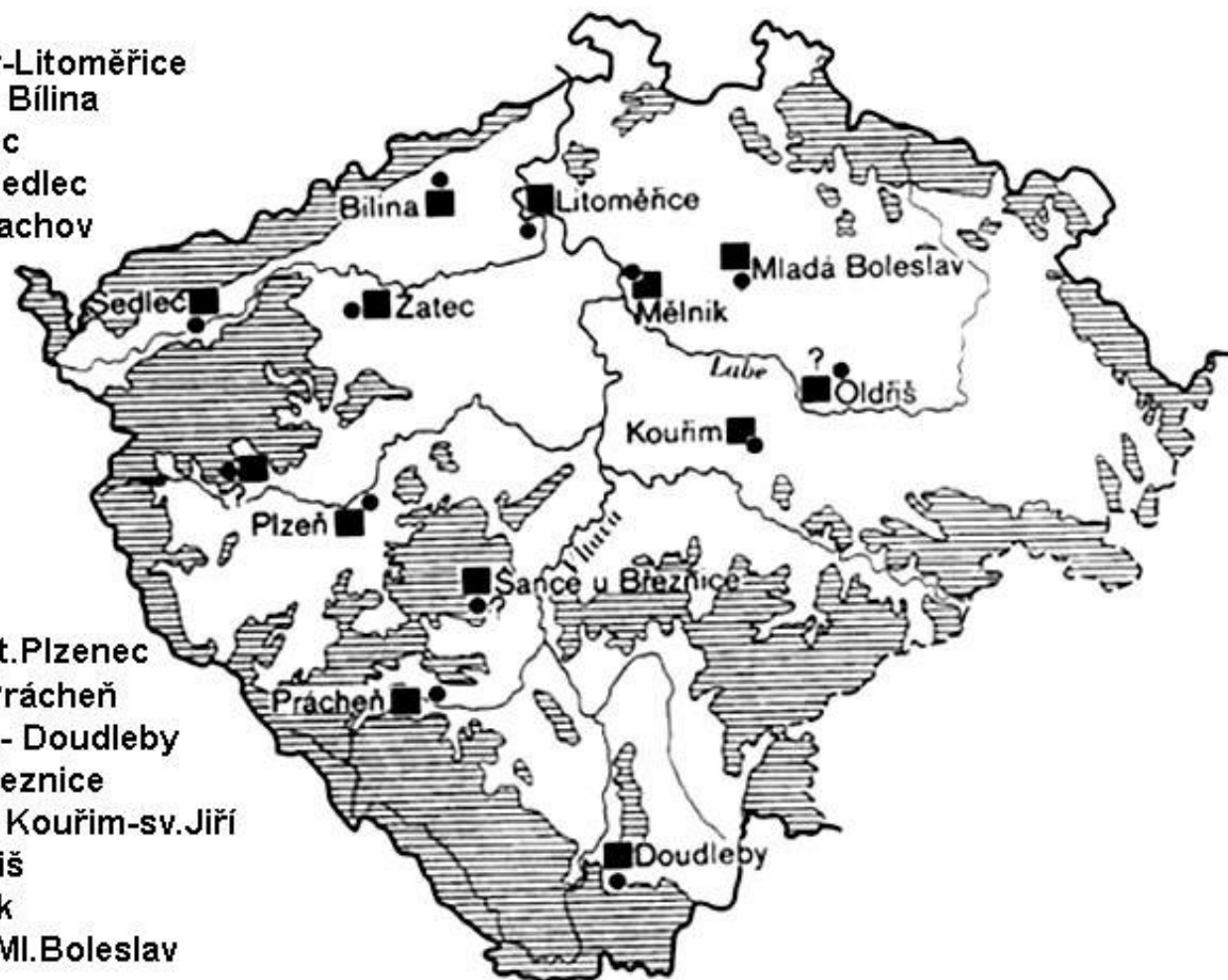
- 1029 – obsazení Moravy (správa) ... Jitka ze Schweinfurtu (sídlo – Olomouc)
- 1034 – nástup
- 1038-39 – tažení do Polska ... obsazení Hnězdna
  - Břetislavovská dekreta – nejstarší český zákoník
  - motiv - potlačování pohanství a posílení knížecí moci
  - (nejst. – staroslověnský Zákon sudnyj Ljudem, vzniklý asi na Moravě)
- 1040 – tažení krále (později císaře) Jindřicha III. proti Břetislavu I.
- 1040 – bitvy u Brůdku (Šumava) a u Chlumce (Podkrušnohoří)
- 1041 – další tažení Jindřicha III. ... obležení Prahy a podrobení Břetislava I. ...
- 1041 – ...přijal v Řezně Čechy v léno (a snad i Vratislavsko ? a Hlohovsko ?)
- 1042 – zásah v Uhrách (spojenec císaře Jindřicha III. ...)
- 1054 – prosadil seniorát v nástupnictví ... počátek úde

Únos Jitky ze Schweinfurtu
(středověká iluminace 14. století)

Hradská soustava

V.Žernoseky-Litoměřice
Zabrušany - Bílina
Rubín - Žatec
Tašovice - Sedlec
Bezemín - Tachov

Bukovec - St.Pízenec
Němětice - Prácheň
Branišovice - Doudleby
Počaply - Březnice
St. Kouřim - Kouřim-sv.Jiří
Libice - Oldřiš
Pšov - Mělník
Chloumek - Ml.Boleslav

*Správní hrady mladého přemyslovského státu (označeny čtverečky),
vystavěné v blízkosti starších hradišť (černá kolečka). Nové hrady tak mohly
využít hospodářského zázemí původních center, jejich vybudováním byl však dán
jasný signál o změně politické a mocenské situace.*

Břetislavovi synové

Spytihněv II. (vláda 1055 – 1061)

- císařský rukojmí ... cca 1048 - **olomoucký úděl**
- zrušil úděly, vyhnal matku, vyhnal sázavské mnihy
- 1057 – zal. litoměřickou kapitolu
- 1059/60 – **propůjčení mitry** papežem
- syn akvilejským patriarchou

Spytihněv (Vratislav ?) na iluminaci Svatovítské apokalypsy – kodexu z 11. stol.

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fd/Spytihnev2vesvatovitskeapo.jpg>

Vratislav II. (vláda 1061 – 1092) jako král I.

- **olomoucký úděl** – 1055-56 a 1058-61
- útěk, smrt 1. manželky ... **Adléta Uherská ... Svatava Polská**
- **spojenec císaře Jindřicha IV.** v boji o investituru
- 1073 – propůjčení mitry ...
- **1085 – v Mohuči královská koruna** (neded.) od císaře
- 1086 korunovace v Praze arcibiskupem trevírským
- obnovení údelů a **1063 – vznik olomoucké biskupství**
- v závěru vnitrostátní spory s b. Jaromírem a údělníky

Vratislav II. ve znojenské rotundě (cca 1134)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3c/Vratislav_II.PNG/330px-Vratislav_II.PNG

Moravské úděly a pražský biskup Jaromír

Konrád I. Brněnský (vláda 1055–1056, 1061-1092)

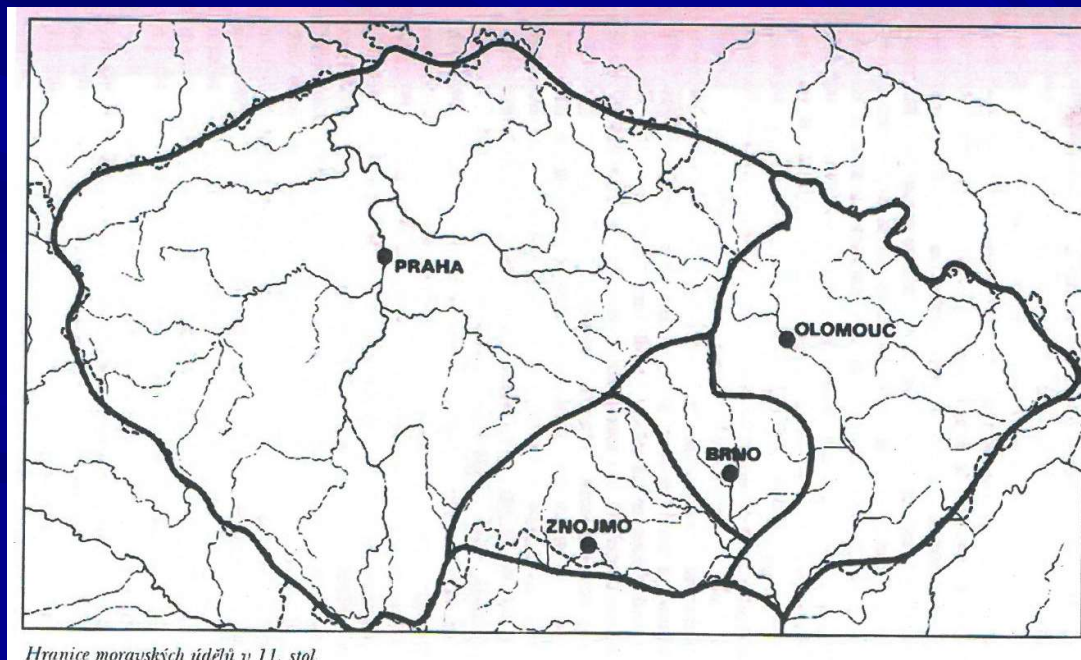
- 1092 – český kníže
- synové **Oldřich Brněnský** a **Litold Znojemský**

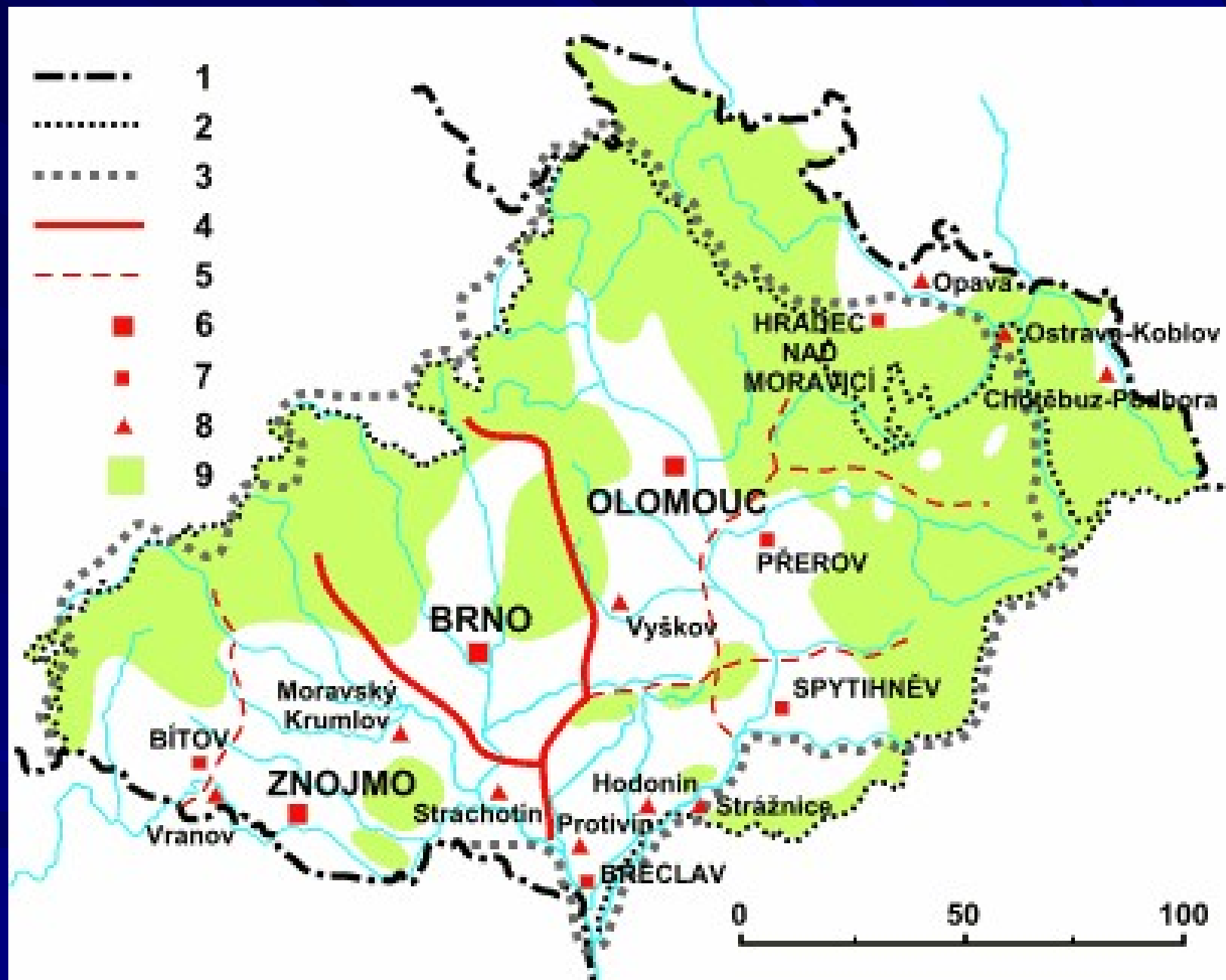
Jaromír (Gebhart) biskup pražský (1067/1068 - 1090)

- spory o olomoucké biskupství (vznik 1063) ... 1071 fyzicky napadl b. Jana ...

Ota I. (Sličný) Olomoucký (pův. Znojmo ... 1061-1087) ... „*pater Moraviae*“

- synové Svatopluk I. Český a **Ota II. (Černý)**
- zal. klášter Hradisko u Olomouc

Břetislavovi vnuci

Břetislav II. (vláda 1092–1100) ... pův. **úděl Hradecko**, 1087 – pobita družina na tažení

- 1091 – při obléhání Brna ... Zděradův sloup ... uprchl ze země
- po nástupu **vyhnal Vršovce**
- 1099 - požádal Jindřicha IV. **o udělení v léno pro Bořivoje II. (porušil seniorát)**
- 1099 – obsadil Moravu, údělníky zpacifikoval nebo vyhnal
- **1100 – atentát u Zbečna** (později jeho **syn oslepen**)

Bořivoj II. (vláda 1100–1092 a 1117-1120)

- 1101 – odboj Oldřicha I. Brněnského ... **bitva u Malína**
- 1103 – tažení do Polska (spor se Svatoplukem Olomouckým)
- **1107 – převrat Svatopluka I. ... 1109 – zavražděn** (stihl vyvraždit Vršovce)

Vladislav II. (vláda 1109–1117 a 1120-1125) ... mezitím **úděl Žatecko**

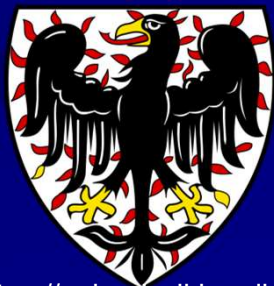
- pův. spojenec Bořivoje, pak Svatopluka ... vlastní nástup ... dobrovolný ústup
- **1114 – úřad nejvyššího číšníka** na svatbě Jindřicha V. v Mohuči (**poč. kurfiřství**)
- **1020 – opětovný nástup ... Bořivoj II. a Soběslav II. v exilu**
- zal. klášter v Kladrubech

Soběslav I. (vláda 1125-1140) ... 1115-1123 úděly brněnský a znojemský

- smíření a nástup na přímluvu matky Svatavy
- 1126 bitva u Chlumce (**padl** oponent **Ota II. Olomoucký**) – porážka krále Lothara III.
- **smíření a titul arcibiskupa s právem volby římského krále (tj. kurfiřta)**
- **1130 – potlačil spiknutí** ... a ovládl všechny úděly ... snaha prosadit syna Vladislava

Vladislav II. (1040 – 1072) ... Vladislav I. jako král

- zvolen pro předpokládanou mladickou nezkušenost a lehkovážnost
- 1140 – manželství s Gertrudou Babenberskou (**nevl. sestrou Konráda III. Štaufa**)
- 1142 – potlačil vzpouru údělníků a části předáků ... **prohrál bitvu u Vysoké**
  - Prahu hájila manželka a Děpold ... spojenec **olomoucký biskup Jindřich Zdík**
- **1147 – po boku švagra Konráda III. a Ludvíka VII, na II. křížovou výpravu**
  - Češi došli pouze do Nikaje ? ... zpět přes Byzanc (a snad i Rusko)
- 1152 – nástup Fridricha I. Barbarossy
- 1153 - sňatek s Juditou Durynskou
- **1158 – královský titul na sněmu v Řezně** (za slib pomoci)
- 1158, 1161, 1162 - tažení do Itálie, boje u Brescie, obléhání a **dobytí Milána (1162)**
- **nový erb (dle Dalimila)** – stříbrný lev v červeném poli (pův. plamenná černá orlice na stříbrném štítě)
- 1164 – tažení do Uher (podpora Štěpána III. proti Štěpánu IV. a Byzantincům)
- 1168 – syn Vojtěch salzburským arcibiskupem ... roztržka s Fridrichem I.
- 1172 – abdikace ve prospěch syna Bedřicha ... **nástup Soběslava II**

První známé barevné vyobrazení českého lva
(*nástěnná freska Gozzova paláce v Kremži,
70. léta 13. století*)

„Povladislavská krize“ ...vměšování Barbarossy

Soběslav II. (1173-78) – z Přimdy na trůn

- 1148 – neúspěšný převrat ...Přimda ... 1150 exil ... 1161 obsadil Olomouc ... Přimda
- 1176 – vpád do Rakous **kvůli Vitorazsku ... roztržka s Barbarossou ... 1178 sesazen**
- ... **dosazen Bedřich** ... „partyzánská válka“ ... pokus o přepad Prahy ...
- 1179 – vítězství u Loděnice (u Berouna) **a porážka Na Bojišti (u Nuslí) ... exil a smrt**

Bedřich (1172-73 a 1178-1189) ... 1164-1173 olomoucký úděl

- 1182 – vzpoura šlechty a **dosazení Konráda II. Oty** (pův. znojemského údělníka)
- 1182 – sněm v Řezně – **markrabství moravské (Konrád II. Ota)**
- 1184 – pokus Václava Soběslavovice o Prahu ...
- **1185 – krvavá bitva u Loděnice** (u Mor. Krumlova) ... zvítězil pod vedením Přemysla
- 1186 – Knínské úmluvy – uznána svrchovanost pražského knížete nad Moravou + nástupnictví Konráda II. Oty
- 1186 – počátky sporu s biskupem Jindřichem Břetislavem
- 1187 – Barbarossa jmenoval **biskupa říšským knížetem**

Konrád II. Ota (1189-1191) ... umřel u Neapole

- **1189 – Konrádova statuta (zákoník)** ... kodifikace zvykového práva, ale např. i uzákonění dědičnosti lén

Václav II. (Soběslavovic) (1191-1192) – sezazen

Přemysl Otakar I. (1192-1193) – sezazen

Jindřich Břetislav (1193-1197) ...

Vladislav Jindřich. (1197) ..... **Přemysl Otakar I. (1197-1230)**